A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2024. június 20.*

„Előzetes döntéshozatal – A munkavállalók biztonságának és egészségének védelme – Munkaidő-szervezés – 2003/88/EK irányelv – A 9. cikk (1) bekezdésének a) pontja – Az éjszakai munkát végző munkavállalók egészségügyi vizsgálatára vonatkozó kötelezettség – E kötelezettség munkáltató általi megsértése – Kártérítéshez való jog – Konkrét kár bizonyításának szükségessége”

A C-367/23. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Cour de cassation (Franciaország) a Bírósághoz 2023. június 9-én érkezett, 2023. június 7-i határozatával terjesztett elő az

EA

és

az **Artemis security SAS**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: A. Prechal tanácselnök (előadó), F. Biltgen, N. Wahl, J. Passer és M. L. Arastey Sahún bírák,

főtanácsnok: T. Ćapeta,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– EA képviseletében L. Boré és G. Mégret avocats,

– az Artemis security SAS képviseletében J.-J. Gatineau avocat,

– a francia kormány képviseletében M. de Lisi, B. Fodda és M. Raux, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: francia.

– az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: M. F. Severi avvocato dello Stato,

– az Európai Bizottság képviseletében F. Clotuche-Duvieusart és D. Recchia, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2003. L 299., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 381. o.; helyesbítés: HL 2020. L 92., 22. o.) 9. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelem előterjesztésére az EA és az Artemis security SAS (a továbbiakban: Artemis) között az EA arra irányuló kártérítési kérelme tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében került sor, hogy az Artemis megsértette a munkáltatónak az éjszakai munkát végző munkavállalók egészségügyi vizsgálatával kapcsolatos kötelezettségeit.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 2003/88 irányelv (5) és (7)–(10) preambulumbekezdése értelmében:

„(5) Minden munkavállalónak megfelelő tartamú pihenőidő jár. […] A közösségi munkavállalók számára biztosítani kell a minimális napi, heti és évi pihenőidőt, valamint a megfelelő szüneteket. E tekintetben szintén szükséges egy maximális határt szabni a heti munkaórák vonatkozásában.

[…]

(7) Kutatások kimutatták, hogy az emberi szervezet éjszaka érzékenyebben reagál a környezeti ártalmakra és a munkaszervezés bizonyos megterhelő formáira, és hogy a hosszú ideig tartó éjszakai munka hátrányos lehet a munkavállalók egészségére és veszélyeztetheti a munkahelyi biztonságot.

(8) Korlátozni kell az éjszakai munka időtartamát, beleértve a túlmunkát is, és az éjszakai munkát végző munkavállalókat rendszeresen alkalmazó munkáltatók számára elő kell írni, hogy ezt az információt kérésre az illetékes hatóságok tudomására hozzák.

(9) Fontos, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók ingyenes egészségügyi vizsgálatban részesüljenek munkába állásuk előtt és azt követően rendszeresen, továbbá ha lehetséges, megfelelő nappali munkára helyezzék át őket, ha egészségügyi problémákkal küzdenek.

(10) Az éjszakai és a váltott műszakban dolgozó munkavállalók helyzete megköveteli, hogy a biztonsági és egészségügyi védelem szintjét a munka jellegéhez igazítsák, valamint azt, hogy a védelmi és megelőzési szolgálatok, valamint erőforrások megszervezése és működése megfelelő legyen.”

4 Ezen irányelv „Maximális heti munkaidő” címet viselő 6. cikke kimondja:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmével összhangban:

[…]

b) hétnapos időtartamokban az átlagos munkaidő, a túlórát is beleértve, ne haladja meg a 48 órát.”

5 Az említett irányelvnek „Az éjszakai munka időtartama” című 8. cikke kimondja:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy:

a) az éjszakai munkát végző munkavállalók esetében a rendes munkaórák száma átlagosan ne haladja meg a nyolc órát 24 órás időszakonként;

b) azok az éjszakai munkát végző munkavállalók, akiknek munkája különös veszéllyel vagy erős fizikai vagy szellemi megterheléssel jár, ne dolgozzanak többet nyolc óránál olyan 24 órás időtartamban, amely során éjszakai munkát végeznek.

A b) pont alkalmazásában a különös veszéllyel vagy erős fizikai vagy szellemi megterheléssel járó munkát nemzeti jogszabály és/vagy gyakorlat, kollektív szerződések vagy a szociális partnerek által kötött megállapodások útján állapítják meg, az éjszakai munka hatásait és veszélyeit figyelembe véve.”

6 Ugyanezen irányelvnek az „Éjszakai munkát végző munkavállalók egészségügyi vizsgálata és nappali munkára történő áthelyezése” című 9. cikke az (1) bekezdésében a következőket írja elő:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy:

a) az éjszakai munkát végző munkavállalók munkába lépésüket megelőzően és azt követően rendszeresen ingyenes egészségügyi vizsgálaton vegyenek részt;

b) azokat az éjszakai munkát végző munkavállalókat, akik az éjszakai munkavégzésből eredő egészségügyi problémákkal küzdenek, ha lehetséges, számukra alkalmas nappali munkára helyezzék át.”

A francia jog

7 A munka törvénykönyvének az L. 3122-11. cikke értelmében:

„Minden éjszakai munkát végző munkavállalót megilleti az egészségi állapotának az L. 4624-1. cikkben meghatározott feltételek szerinti rendszeres egyéni nyomon követése.”

8 E törvénykönyv L. 4624-1. cikke a következőket írja elő:

„A munkavállalók egészségi állapotának ellenőrzése […] címén minden munkavállalót megillet az egészségi állapotának egyéni nyomon követése, amelyet az üzemorvos, valamint – ennek felügyelete mellett – az együttműködő orvos […], a rezidens orvos és az ápoló végez.

[…]

Minden éjszakai munkát végző munkavállalót megillet az egészségi állapotának rendszeres egyéni nyomon követése. E nyomon követés gyakoriságát az üzemorvos határozza meg a betöltött állás sajátosságai és a munkavállaló jellemzői alapján, a Conseil d'État rendeletében meghatározott részletes szabályok szerint."

9 Az említett törvénykönyv R. 3122–11. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az éjszakai munkát végző munkavállalók egészségi állapota nyomon követésének célja többek között az, hogy lehetővé tegye az üzemorvos számára, hogy felmérje az éjszakai munkának az egészségükre és biztonságukra gyakorolt esetleges következményeit, különösen a kronobiológiai ritmus megváltozása miatt, és hogy megértse a társadalmi életükre gyakorolt lehetséges hatásokat."

10 A munka törvénykönyve L. 4624-11. cikke értelmében:

„A munkavállalót megillető tájékoztató és megelőző látogatás egyéni. Ennek célja különösen:

1° a munkavállaló kikérdezése az egészségi állapotára vonatkozóan;

2° a munkavállaló tájékoztatása azon lehetséges kockázatokról, amelyeknek a munkahelyén ki van téve;

3° a munkavállaló az alkalmazandó megelőzési eszközökkel kapcsolatos tudatosságának növelése;

4° annak megállapítása, hogy a munkavállaló egészségi állapota vagy az őt érintő kockázatok szükségessé teszik-e az üzemorvoshoz fordulást;

5° a munkavállaló tájékoztatása az egészségi állapotának a munkáltató általi nyomon követésének módjairól, valamint arról a lehetőségről, hogy kérésére bármikor az üzemorvoshoz fordulhat."

11 E törvénykönyv L. 4624-18. cikke kimondja:

„Minden éjszakai munkát végző […] munkavállalót megillet az L. 4624-1. cikk első bekezdésében említett egészségügyi szakember által a munkakörbe való beosztását megelőzően végzett tájékoztató és megelőző látogatás."

12 Az említett törvénykönyv R. 3124–15. cikke előírja:

„Az éjszakai munkára vonatkozóan az L. 3122-2–L. 3122-24. cikkekben előírt rendelkezések, valamint az ezek végrehajtása érdekében elfogadott rendeletek rendelkezéseinek megsértése az ötödik osztályú szabálysértések esetére előírt pénzbírsággal büntetendő, amelyet annyi alkalommal szabnak ki, ahány munkavállalót a jogsértés érint.

A visszaesést a büntető törvénykönyv 132–11. és 132–15. cikkének megfelelően kell szankcionálni.”

13 Ugyanezen törvénykönyv R. 4745-3. cikke értelmében:

„Az L. 4624-1. cikkben előírt, az üzemorvos tevékenységére vonatkozó rendelkezések és az azok végrehajtása érdekében hozott rendeletek rendelkezéseinek megsértése az ötödik osztályú szabálysértések esetére előírt pénzbírsággal büntetendő.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

14 2017. április 1-jén az Artemis a tűz- és személyvédelmi szolgálat alkalmazottjaként alkalmazta EA-t.

15 2019. április 25-i keresetlevelével EA a conseil de prud’hommes de Compiègne-hez (compiègne-i munkaügyi bíróság, Franciaország) fordult munkaszerződésének bíróság általi megszüntetése, valamint az Artemis kártérítés fizetésére való kötelezése iránt. E kérelmek alátámasztására EA egyrészt arra a körülményre hivatkozott, hogy az Artemis egyoldalúan módosította a munkaszerződését azáltal, hogy őt nappali munkáról éjszakai munkára helyezték át, másrészt pedig arra a körülményre, hogy nem részesült az éjszakai munkavégzés esetén alkalmazandó fokozott orvosi nyomon követésben.

16 EA-t 2019. július 1-jén elbocsátották.

17 2019. december 4-i ítéletével a conseil de prud’hommes de Compiègne (compiègne-i munkaügyi bíróság) többek között elutasította EA kártérítési kérelmét. Az ezen ítélettel szemben benyújtott fellebbezés alapján eljáró cour d’appel d’Amiens (amiens-i fellebbviteli bíróság, Franciaország) 2021. szeptember 2-i ítéletével helybenhagyta az említett ítéletet a rendelkező rész e pontja tekintetében, azzal az indokkal, hogy EA nem bizonyította az éjszakai munka esetén megkövetelt fokozott orvosi nyomon követés hiánya miatt állítólagosan bekövetkezett kár ténylegességét és mértékét.

18 Az ezen ítélettel szemben a Cour de cassationhoz (semmítőszék, Franciaország) benyújtott felülvizsgálati kérelmének alátámasztására EA arra hivatkozik, hogy az éjszakai munka esetén a fokozott orvosi nyomon követésre vonatkozó védelmi rendelkezések be nem tartásának puszta megállapítása kártérítéshez való jogot keletkeztet az érintett munkavállaló javára, és hogy a cour d’appel d’Amiens (amiens-i fellebbviteli bíróság) a kártérítési kérelmének elutasításával megsértette többek között a munka törvénykönyvének a 2003/88 irányelv 9. cikkével összefüggésben értelmezett L. 3122-11. cikkét.

19 A Cour de cassation (semmítőszék), amely a kérdést előterjesztő bíróság, rámutat, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a kár fennállása és annak értékelése főszabály szerint az ügy érdemében eljáró bíróság önálló mérlegelési jogkörébe tartozik. Mindazonáltal a Cour de cassation (semmítőszék) nemrégiben – az álláspontja szerint a 2010. október 14-i Fuß ítéletből (C-243/09, EU:C:2010:609) eredő tanulságokat figyelembe véve – úgy ítélte meg, hogy a 2003/88 irányelv 6. cikkének b) pontjában előírt maximális átlagos heti munkaidő túllépésének puszta megállapítása a munkavállaló számára kártérítéshez való jogot keletkeztet, tekintettel egyrészt az uniós jog e rendelkezésének közvetlen hatályára, másrészt pedig arra a körülményre, hogy az ilyen túllépés *ipso facto* veszélyezteti a munkavállaló egészségét.

20 Márpedig e bíróság arra keres választ, hogy hasonló megközelítésnek kell-e érvényesülnie a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontjának megsértése esetén. E tekintetben az említett bíróság többek között megjegyzi, hogy e rendelkezésnek az ezen irányelv (9) és (10) preambulumbekezdésével összefüggésben értelmezett szövege kevésbé tűnik pontosnak, mint az említett irányelv 6. cikkének b) pontja.

21 E körülmények között a Cour de cassation (semmítőszék) először is úgy véli, hogy a Bírósághoz kell fordulni azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy el kell-e ismerni a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontjának közvetlen hatályát. A kérdést előterjesztő bíróság szerint ugyanis a Bíróság igenlő válasza esetén az irányelvek horizontális közvetlen hatályának hiányára tekintettel azzal szembesülhetne, hogy lehetetlen a munka törvénykönyvének L. 3122-11., L. 4624-1. és R 4624–18. cikkét a 2003/88 irányelvvel összhangban értelmezni, tekintettel az ilyen értelmezés *contra legem* jellegére.

22 Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság szükségesnek tartja, hogy felvilágosítást kapjon a Bíróságtól azon kérdést illetően, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt egészségügyi vizsgálatának biztosítására irányuló nemzeti intézkedések munkáltató általi be nem tartása önmagában kártérítéshez való jogot keletkeztet-e, anélkül hogy bizonyítani kellene az érintett munkavállaló e jogsértésből eredő konkrét kárának fennállását.

23 E körülmények között határozott úgy a Cour de cassation (semmítőszék), hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Eleget tesz-e a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja a közvetlen hatályhoz szükséges összes feltételnek, és arra az őt érintő jogvitában hivatkozhat-e a munkavállaló?

2) Úgy kell-e értelmezni a [2003/88] irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontját, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti jogszabály vagy gyakorlat, amely szerint a munkavállaló ingyenes egészségügyi vizsgálatához szükséges intézkedések végrehajtása érdekében elfogadott rendelkezések megsértése esetén a munkavállalót megillető kártérítéshez való jog feltétele annak a kárnak a bizonyítása, amelyet e megsértés okozott számára?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A második kérdésről

24 Elsőként vizsgálandó második kérdésével, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében az uniós jog e rendelkezését végrehajtó és azt előíró nemzeti rendelkezések munkáltató általi megsértése esetén, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók munkába lépésüket megelőzően és azt követően rendszeresen ingyenes egészségügyi vizsgálaton vegyenek részt, az éjszakai munkát végző érintett munkavállaló e jogsértés miatti kártérítéshez való jogát attól a feltételtől teszik függővé, hogy bizonyítsa a neki okozott kárt.

25 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az adott területre vonatkozó uniós szabályozás hiányában a jogalanyok számára biztosított jogok védelmének garantálására irányuló bírósági felülvizsgálatra vonatkozó eljárási szabályok meghozatala az eljárási autonómia elve alapján az egyes tagállamok belső jogrendjére tartozik, azzal a feltétellel azonban, hogy e szabályok nem lehetnek kedvezőtlenebbek a hasonló jellegű belső jogi helyzetekre vonatkozókhoz képest (az egyenértékűség elve), és nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve) (lásd ebben az értelemben: 2023. május 4-i Österreichische Post [Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár] ítélet, C-300/21, EU:C:2023:370, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 Márpedig, ahogyan azt a Bíróság már megállapította, a 2003/88 irányelv nem tartalmaz semmilyen rendelkezést az általa előírt minimumkövetelmények megsértése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozóan, és semmilyen különös szabályt sem ír elő az ilyen jogsértés miatt a munkavállalókat esetlegesen ért kár megtérítésére vonatkozóan (2010. november 25-i Fuß ítélet, C-429/09, EU:C:2010:717, 44. pont).

27 Következésképpen az uniós jog olyan rendelkezéseinek hiányában, amelyek célja az éjszakai munkát végző munkavállaló által igényelhető esetleges kártérítésre vonatkozó szabályok meghatározása arra az esetre, ha a munkáltatója megsérti a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontjának végrehajtására irányuló, az ilyen munkavégzés esetére előírt orvosi vizsgálatra vonatkozó nemzeti szabályokat, az egyes tagállamok belső jogrendjének kell meghatároznia a jogalanyok e rendelkezésből eredő jogai védelmének biztosítására irányuló intézkedések részletes szabályait, és különösen azokat a feltételeket, amelyek mellett az ilyen munkavállaló e munkáltató terhére kártérítést kaphat az említett jogsértés miatt, feltéve hogy tiszteletben tartják az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét (lásd ebben az értelemben: 2023. május 4-i Österreichische Post [Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár] ítélet, C-300/21, EU:C:2023:370, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

28 Ami az egyenértékűség elvét illeti, a Bíróság a jelen eljárásban nem rendelkezik olyan információval, amely kételyt ébreszthetne az alapügyben szereplő szabályozás ezen elvvel való összeegyeztethetőségét illetően, mivel e szabályozás az éjszakai munkát végző munkavállaló esetleges kártérítéshez való jogát ahhoz a kötelezettséghez köti, hogy ez utóbbi bizonyítsa a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontját végrehajtó nemzeti rendelkezések megsértése miatt bekövetkezett kár ténylegességét.

29 A tényleges érvényesülés elvét illetően végső soron az ügy tényállásának értékelésére kizárólagos hatáskörrel rendelkező, kérdést előterjesztő bíróság feladata annak meghatározása, hogy a belső jogban az ilyen kártérítéshez való jog esetleges elismerése tekintetében előírt részletes szabályok, és különösen az előző pontban említett, a keletkezett kár bizonyítására vonatkozó nemzeti szabály nem teszi-e gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja által biztosított jogok gyakorlását (lásd ebben az értelemben: 2023. május 4-i Österreichische Post [Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár] ítélet, C-300/21, EU:C:2023:370, 56. pont).

30 Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy az EUMSZ 267. cikk keretében a Bíróság csak arra jogosult, hogy a Szerződések és az európai uniós intézmények által alkotott aktusok értelmezéséről döntsön, arra viszont nem, hogy az uniós jog szabályait egy meghatározott ügyre alkalmazza. Mindazonáltal az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a Bíróság az e cikkel bevezetett igazságügyi együttműködés keretében – az iratokban fellelhető tényekből kiindulva – megadhatja

a nemzeti bíróságnak az uniós jog értelmezésének azokat az elemeit, amelyek valamely uniós jogi rendelkezés hatásainak értékelése során részére hasznosak lehetnek (lásd ebben az értelemben: 2023. május 11-i Inspecia Judiciară ítélet, C-817/21, EU:C:2023:391, 58. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 A jelen ügyben mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy amennyiben a munkáltató megsérti az éjszakai munkát végző munkavállalók egészségügyi vizsgálatára vonatkozó, a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt azon kötelezettségeket, amelyeket – amint az a munka törvénykönyvének a jelen ítélet 7–10. pontjában ismertetett rendelkezéseiből kitűnik – átültettek a belső jogba, az érintett munkavállalónak képesnek kell lennie arra, hogy az említett kötelezettségek teljesítését követelje az említett munkáltatótól, adott esetben az említett kötelezettségek betartásának ellenőrzésére hatáskörrel rendelkező nemzeti hatósághoz fordulva, vagy amennyiben ez szükséges, azok megfelelő teljesítését kérve a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságok előtt, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkéből eredő követelményekkel összhangban. A hatékony bírói jogvédelemhez való azon jog gyakorlása, amelyet ez utóbbi rendelkezés mindenki számára biztosít, akinek az uniós jog által biztosított jogait megsértették, ily módon hozzájárulhat az éjszakai munkát végző munkavállalót a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja alapján megillető, az egészségügyi vizsgálathoz való jog tényleges érvényesülésének biztosításához.

32 Továbbá, hasonlóképpen hozzájárul e tényleges érvényesülés biztosításához az a tény, hogy az éjszakai munkát végző munkavállaló a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt kötelezettségek munkáltató általi megsértése esetén megfelelő kártérítésben részesülhet abban az értelemben, hogy e kártérítésnek lehetővé kell tennie az említett jogsértések miatt ténylegesen bekövetkezett kár teljes megtérítését (lásd ebben az értelemben: 2006. július 13-i Manfredi és társai ítélet, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 95. pont; 2023. szeptember 14-i TGSS [Anyasági kiegészítés megtagadása] ítélet, C-113/22, EU:C:2023:665, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 A munkavállaló azon joga ugyanis, hogy kártérítést követeljen, az e 9. cikk (1) bekezdésének a) pontjában előírt védelmi szabályok működőképességét erősíti, és alkalmas arra, hogy visszatartson a jogellenes magatartások megismétlésétől (lásd analógia útján: 2023. május 4-i Österreichische Post [Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár] ítélet, C-300/21, EU:C:2023:370, 40. pont). A kárt teljes mértékben fedező kártérítésnek a károsult részére történő, a tagállamok által meghatározott részletszabályok szerinti nyújtása azt biztosítja, hogy a kárt ténylegesen, visszatartó jelleggel és arányosan jóvátegyék vagy megtérítsék (lásd ebben az értelemben: 2023. szeptember 14-i TGSS [Anyasági kiegészítés megtagadása] ítélet, C-113/22, EU:C:2023:665, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 Emlékeztetni kell azonban arra, hogy az uniós jog nem képezi akadályát annak, hogy a nemzeti bíróságok ügyeljenek arra, hogy az uniós jogrend által biztosított jogok védelme ne járjon a jogosultak jogalap nélküli gazdagodásával (lásd ebben az értelemben: 2006. július 13-i Manfredi és társai ítélet, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 94. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 Így, figyelembe véve a jelen esetben az alkalmazandó nemzeti jog által előírt kártérítéshez való jog kompenzációs szerepét, meg kell állapítani, hogy a ténylegesen bekövetkezett kár teljes megtérítése elegendő a jelen ítélet 33. pontjában leírt célok eléréséhez, anélkül hogy szükséges lenne a munkáltatóval szemben büntető jellegű kártérítést előírni (lásd ebben az értelemben:

2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 37. pont; 2023. május 4-i Österreichische Post [Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár] ítélet, C-300/21, EU:C:2023:370, 58. pont).

36 Ez utóbbi tekintetben végül meg kell állapítani, hogy – ahogyan az a jelen ítélet 12. és 13. pontjából kitűnik, és ahogyan azt a francia és az olasz kormány, valamint az Európai Bizottság hangsúlyozta – az alkalmazandó nemzeti jog olyan különös szabályokat tartalmaz, amelyek lehetővé teszik bírságok kiszabását abban az esetben, ha a munkáltató megsérti a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontjának átültetését biztosító nemzeti rendelkezéseket. E különös szabályok pedig hozzájárulnak az éjszakai munkát végző munkavállalót az említett rendelkezés alapján megillető, az egészségügyi vizsgálathoz való jog tényleges érvényesülésének biztosításához. Az ilyen, alapvetően büntető célú szabályok a maguk részéről nem függnek a kár fennállásától. Így, noha az ilyen büntető célú szabályok, valamint a szerződésen alapuló felelősségre vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményekért való felelősségre vonatkozó olyan szabályok, mint amelyekről az alapügyben szó van, kiegészítik egymást, mivel mindkettő az uniós jog említett rendelkezésének tiszteletben tartására ösztönöz, mégis igen eltérő funkciójuk van (lásd ebben az értelemben: 2023. május 4-i Österreichische Post [Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár] ítélet, C-300/21, EU:C:2023:370, 40. pont).

37 A fentiek összességére tekintettel és a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálat függvényében nem tűnik úgy, hogy az olyan nemzeti szabályozás, mint amelyről az alapügyben szó van, sértené a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjából eredő jogok tényleges érvényesülését.

38 Kétségtelen, hogy – ahogyan arra a kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet – a 2010. október 14-i Fuß ítélet (C-243/09, EU:C:2010:609) 54. pontjában a Bíróság úgy ítélte meg, hogy mivel a 2003/88/EK irányelv célja, hogy a munkavállalók biztonságát és egészségét megfelelő pihenőidővel biztosítsa, az uniós jogalkotó úgy vélte, hogy az ezen irányelv 6. cikkének b) pontjában előírt maximális átlagos heti munkaidő túllépése, amennyiben az megfosztja a munkavállalót az említett pihenőidőtől, önmagában hátrányos helyzetbe hozza a munkavállalót, mivel veszélyezteti biztonságát és egészségét. A 2010. november 25-i Fuß ítélet (C-429/09, EU:C:2010:717) 59. pontjában a Bíróság e tekintetben a munkavállalót azon pihenőidő elvesztéséből eredően ért kárra is hivatkozott, amelyben akkor kellett volna részesülnie, ha tiszteletben tartották volna az e rendelkezésben előírt maximális heti munkaidőt.

39 Az ilyen megfontolások azonban nem ültethetők át a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt orvosi nyomon követésre vonatkozó kötelezettségekre.

40 Ugyanis, noha a 2003/88 irányelv (5) preambulumbekezdése kimondja, hogy minden munkavállalónak „megfelelő tartamú pihenőidő jár”, és noha ezen irányelv (7) és (8) preambulumbekezdése hangsúlyozza többek között, hogy „kutatások kimutatták […], hogy a hosszú ideig tartó éjszakai munka hátrányos lehet a munkavállalók egészségére”, és hogy „korlátozni kell az éjszakai munka időtartamát”, az említett irányelv (9) preambulumbekezdése a maga részéről megállapítja, hogy „fontos”, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók „ingyenes egészségügyi vizsgálatban” részesüljenek munkába állásuk előtt és azt követően rendszeresen, továbbá „ha lehetséges”, megfelelő nappali munkára helyezzék át őket, „ha egészségügyi problémákkal küzdenek”.

41 Ahogyan arra a Bizottság helyesen rámutatott, a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjában bevezetett, az egészségügyi vizsgálatra vonatkozó intézkedések célja tehát – tekintettel az éjszakai munka megterhelőbb jellegére és az ahhoz kapcsolódó egészségügyi kockázatokra – annak biztosítása, hogy a munkavállaló jelenleg és a jövőben is képes legyen ilyen munka végzésére, az esetleges betegség megfelelő időben történő diagnosztizálása, kezelése, és a betegség kialakulásának megelőzése, különösen a munkavállaló nappali munkára való áthelyezésének elősegítése révén.

42 Következésképpen a munkaidő tartamára vonatkozóan a 2003/88 irányelv 6. cikkének b) pontjából és 8. cikkéből eredő követelményektől eltérően, amelyek megsértése önmagában kárt okoz az érintett munkavállalónak, mivel ily módon egészsége sérül azáltal, hogy megfosztják az őt megillető pihenőidőtől, vagy túlzott éjszakai munkaórákat írnak elő számára, az ezen irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt, az éjszakai munkavégzésre való beosztást megelőző orvosi vizsgálat és az e beosztást követő rendszeres orvosi nyomon követés hiánya nem vezet szükségszerűen az érintett munkavállaló egészségének károsodásához, következésképpen nem is okoz neki megtéríthető kárt. Az ilyen kár esetleges bekövetkezése ugyanis többek között az egyes munkavállalók egyedi egészségügyi helyzetétől és annak konkrét változásától függ. E tekintetben emlékeztetni kell arra is, hogy – amint arra a Bíróság már rámutatott – az éjszaka elvégzendő feladatok a nehézség és a stressz tekintetében eltérőek lehetnek (2022. február 24-i Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto” ítélet, C-262/20, EU:C:2022:117, 52. pont).

43 A fentiek összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében az uniós jog e rendelkezését végrehajtó és azt előíró nemzeti rendelkezések munkáltató általi megsértése esetén, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók munkába lépésüket megelőzően és azt követően rendszeresen ingyenes egészségügyi vizsgálaton vegyenek részt, az éjszakai munkát végző érintett munkavállaló e jogsértés miatti kártérítéshez való jogát attól a feltételtől teszik függővé, hogy bizonyítsa a neki okozott kárt.

Az első kérdésről

44 A második kérdésre adott válaszra tekintettel, valamint a 2003/88 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti szabályozás közötti nyilvánvaló ellentmondás hiányában az első kérdést nem kell megvizsgálni.

A költségekről

45 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében az uniós jog e rendelkezését végrehajtó és azt előíró nemzeti rendelkezések munkáltató általi megsértése esetén, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók munkába lépésüket megelőzően és azt követően rendszeresen ingyenes egészségügyi vizsgálaton vegyenek részt, az éjszakai munkát végző érintett munkavállaló e jogsértés miatti kártérítéshez való jogát attól a feltételtől teszik függővé, hogy bizonyítsa a neki okozott kárt.

Aláírások